

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU23

Stärkt ordning och säkerhet i domstol

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om stärkt ordning och säkerhet i domstol. De föreslagna lagändringarna syftar till att domstolarna ska vara trygga och säkra miljöer för alla som vistas i deras lokaler. Förslagen ska medföra att domstolarna kan genomföra sammanträden under ordnade och säkra former och att förhörspersoner kan lämna sina uppgifter utan att känna sig störda, hotade eller utsatta för påtryckningar.

Förslaget innebär bl.a. följande.

- Rädda och utsatta brottsoffer och vittnen ska få större möjlighet att delta genom videokonferens.
- Åhörare ska kunna hänvisas till en sidosal på grund av ordnings- eller säkerhetsskäl.
- En part eller åhörare som utsätter en förhörsperson för påtryckningar ska kunna utvisas från rättssalen under ett förhör eller andra delar av ett sammanträde. En åhörare ska också i vissa fall kunna avvisas helt från domstolens lokaler.
- Förbudet mot att fotografera i rättssalen ska utvidgas så att det även gäller fotografering in i rättssalen, och straffskalan för brott mot förbudet ska skärpas.
- Elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättssalen ska som huvudregel vara avstängd och undanstoppad.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2019.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns tre reservationer (SD, V).

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:81 Stärkt ordning och säkerhet i domstol.

Fyra yrkanden i två följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Stärkt ordning och säkerhet i domstol	6
Reservationer	13
1. Förbud mot fotografering in i rättssalen, punkt 1 (V).....	13
2. Ackreditering av journalister, punkt 3 (V).....	13
3. Totalförbud mot elektronisk utrustning, punkt 4 (SD)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Propositionen	17
Följdmotionerna	17
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Förbud mot fotografering in i rättssalen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken i de delar det avser 5 kap. 9 b §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:81 punkt 1 i denna del och avslår motion 2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 1 (V)

2. Stärkt ordning och säkerhet i domstol

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken utom i den delen som omfattas av utskottets förslag ovan,

2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

3. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),

4. lag om ändring i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol,

5. lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,

6. lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

7. lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden,

8. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:81 punkten 1 i denna del och punkterna 2-8.

3. Ackreditering av journalister

Riksdagen avslår motion

2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (V)

4. Totalförbud mot elektronisk utrustning

Riksdagen avslår motion

2018/19:3060 av Adam Marttinen m.fl. (SD).

Reservation 3 (SD)

Stockholm den 9 maj 2019

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Rasmus Ling (MP), Ingemar Kihlström (KD), Gustaf Lantz (S), Richard Jomshof (SD), Jonny Cato Hansson (C) och Noria Manouchi (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2018/19:81 Stärkt ordning och säkerhet i domstol. Lagändringarna syftar till att domstolarna ska vara trygga och säkra miljöer för alla som vistas i deras lokaler. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionen finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Stärkt ordning och säkerhet i domstol

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens föreslagna lagändringar om stärkt ordning och säkerhet i domstol. Lagändringarna syftar till att domstolarna ska vara trygga och säkra miljöer för alla som vistas i deras lokaler. Därmed avslår riksdagen ett motionsyrkande om avslag på propositionen när det gäller förbudet mot att fotografera in i rättssalen.

Riksdagen avslår dessutom tre motionsyrkanden om att införa ett ackrediteringssystem för journalister, om att ackrediterade journalister ska undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning och om att förbjuda elektronisk utrustning med kamerafunktion i rättssalar.

Jämför reservation 1 (V), 2 (V) och 3 (SD).

Propositionen

Behov av att förbättra ordningen och säkerheten i domstolarna

Regeringen betonar att det är av central betydelse för rättskipningen att domstolarna kan genomföra sammanträden under ordnade och säkra former. Parter, målsägande och vittnen ska fritt och sanningsenligt kunna lämna sina berättelser utan att känna sig hotade, störda eller utsatta för påtryckningar. En trygg och säker miljö kan också antas öka viljan hos målsägande och vittnen att medverka i sammanträden, vilket är en förutsättning för brottsbekämpning och lagföring. Samtidigt är det nödvändigt för förtroendet för domstolarna att rättskipningen utförs i så öppna former som möjligt. Enligt regeringen måste de åtgärder som övervägs för att stärka ordningen och säkerheten i domstolarna därför alltid balanseras mot de grundlagsskyddade principerna om yttrande- och informationsfrihet och förhandlingsoffentlighet.

Hot och våld mot målsägande, vittnen och andra förhörspersoner är allvarliga ingrepp inte bara mot den enskilde utan även mot rättssystemet och samhället i stort. Det är viktigt att den rädsla för att medverka i rättsprocessen som många förhörspersoner beskriver tas på allvar. Under de senaste åren har också en rad åtgärder vidtagits för att förbättra situationen för de personer som ska höras i domstol.

Regeringen konstaterar att det finns ett behov av att förbättra ordningen och höja säkerheten i domstolarna. Domstolarna behöver bättre verktyg för att upprätthålla ordningen. Lagstiftningen behöver därför uppdateras och

anpassas till den tekniska utvecklingen och till de ordnings- och säkerhetsproblem som domstolarna ställs inför i dag.

Större trygghet för parter och vittnen

I propositionen konstateras att trakasserier och hot mot målsägande och vittnen blir allt vanligare. Huvudförhandlingen är ett tillfälle där målsägande, vittnen och tilltalade möts, och tidigare undersökningar visar att domstolarna är vanliga platser för otillåten påverkan. Risken för sådan påverkan är större i mål som rör ungdomsbrott, relationsvåld eller organiserad brottslighet.

Regeringen föreslår att möjligheten att delta i sammanträde genom videokonferens och per telefon utökas och förtydligas. Sådant deltagande ska vara tillåtet om någon som ska delta känner rädsla för att vara närvarande i rättssalen, om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar och om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Huvudregeln är emellertid alltså att den som ska delta i ett sammanträde ska infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls. Detsamma gäller för den lämplighetsbedömning som görs inför ett beslut om deltagande genom videokonferens eller per telefon.

Regeringen föreslår även utökade möjligheter att använda en sidosal. Enligt gällande bestämmelser ska rätten se till att de som ska delta i ett sammanträde och som inte får plats i rättssalen kan följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål. Även åhörare som inte får plats i rättssalen kan få följa sammanträdet genom ljud- eller bildöverföring (5 kap. 12 § rättegångsbalken). Flera domstolar använder emellertid en sidosal även för ändamål som inte uttryckligen framgår av lagtexten. Främst handlar det om att förebygga ordningsstörningar och höja säkerheten i vissa mål. Regeringen bedömer att en utökad användning av sidosal kan innebära förbättrade möjligheter för förhörspersoner att lämna sina uppgifter under trygga och ordnade former. Regeringen föreslår därför att möjligheten för rätten att låta åhörarna följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en sidosal utökas. Regeringen föreslår att rätten ska kunna hänvisa åhörarna till en sidosal om

- det kan antas att de kommer att störa sammanträdet eller på något annat sätt uppträda olämpligt
- någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla på grund av åhörarnas närvaro
- det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar av från åhörarna, eller
- det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

Samtliga åhörare bör som huvudregel omfattas av ett beslut om sidosal. Det ska emellertid finnas en möjlighet till undantag från beslutet att åhörarna ska hänvisas till en sidosal.

Regeringens förslag innebär också utökade möjligheter för rättsens ordförande att ingripa mot den som utsätter en förhörsperson för påtryckningar.

Tydligare regler om fotografering i rättssalen

Enligt nuvarande ordning är en bildupptagning i eller en bildöverföring från rättssalen tillåten endast om det följer av lag (5 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken). När förbudet mot att fotografera i rättssalen infördes uttalades det i förarbetena att sådan fotografering stör förhandlingen i allmänhet och kan utsätta den tilltalade i brottmål för ett onödigt lidande (NJA II 1943 s. 63). I förarbeten till senare lagändringar har det slagits fast att förbudet har lika stor betydelse för målsägandes och vittnens personliga integritet som den tilltalades (prop. 2004/05:131 s. 114). Fotograferingsförbudet är straffsanktionerat (9 kap. 5 § rättegångsbalken).

Regeringen konstaterar att de skäl som ligger till grund för fotograferingsförbudet är minst lika relevanta nu som när förbudet infördes för snart 70 år sedan. På grund av den snabba teknikutvecklingen är de utmaningar som domstolarna ställs inför på många sätt ännu större i dag. Detta gäller inte minst möjligheterna att skydda parter, målsägandes och vittnens integritet. Nästan alla som besöker en domstol har den utrustning som krävs för att filma, direktsända, sprida och kommentera känsligt bildmaterial på sociala medier. På internet kan känsliga bilder och filmer snabbt spridas, och när detta väl har skett är materialet ofta svårt att ta bort. Den som fotograferas kan uppleva ett stort obehag av att ha blivit fotograferad i en känslig situation och inte veta om bilderna sprids eller hur de används. Detta förhållande kan påverka viljan hos parter, målsägande, vittnen och andra att medverka vid sammanträden, vilket är av central betydelse för rättsskipningen.

Regeringen konstaterar att en återkommande fråga är om fotograferingsförbudet även är tillämpligt när någon fotograferar in i en rättssal, t.ex. genom en öppen dörr. Justitieombudsmannen har uttalat att sådan fotografering är lika störande som fotografering inne i rättssalen och att förbudet därför rimligen måste tolkas så att det även träffar sådana situationer (JO 2001/02 s. 46 och JO 2007/08 s. 49). Svea hovrätt har emellertid funnit att förbudet inte omfattar fotografering in i en rättssal (RH 2007:55). Det har framkommit att det förekommer ordningsstörningar i samband med att parter, vittnen och besökare fotograferas i domstolarnas väntrum eller på väg in i eller ut ur rättssalen. Sådan fotografering kan vara problematisk ur ordningssynpunkt, inte minst i uppmärksammade mål.

Regeringen anser att de problem som uppmärksammats talar för att möjligheterna att fotografera in i rättssalen bör begränsas. Regeringen bedömer att ett förbud mot att fotografera in i rättssalen är förenligt med de bestämmelser om yttrande- och informationsfrihet som finns i regeringsformen och i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

(Europakonventionen). Mot denna bakgrund och med hänsyn till de problem som sådan fotografering ger upphov till anser regeringen att ett förbud mot att fotografera in i rättssalen ska införas. Regeringen föreslår därför att förbudet mot att fotografera i rättssalen utvidgas till att omfatta även fotografering in i rättssalen. Straffskalan för brott mot fotograferingsförbudet ska skärpas från penningböter till böter eller fängelse i högst sex månader. Brott mot förbudet ska inte längre behandlas som en rättegångsförseelse. Ringa fall av rättegångsförseelser och överträdelse av fotograferingsförbudet ska inte vara straffbara. Regeringens förslag innebär också att domstolen ska få ta upp bild i en rättssal när domstolens överfallslarm har utlöst.

Tydliga och effektiva regler om elektronisk utrustning i rättssalen

År 2012 gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att kartlägga hur ordningen i och utanför rättssalarna upprätthålls. Domstolsverket genomförde bl.a. en enkätundersökning, och av rapporten från denna framgår att mobiltelefoner i rättssalarna utgör ett problem eftersom de används för att fotografera och filma. Det framgår även att åhörare använder mobiltelefoner för att genom textmeddelanden kommunicera vad som händer i rättssalen till personer som ska komma in och vittna i det aktuella målet eller för att varna personer som är på väg att bli hämtade. Vidare konstateras att det förekommer att inspelningsutrustning lämnas kvar i salen under rättens enskilda överläggning. En undersökning som gjorts nyligen visar att de problem som påtalades i Domstolsverkets rapport fortfarande förekommer. Regeringen föreslår därför att elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättssalen och som kan störa ordningen eller användas för att ta upp bild ska vara avstängd och undanstoppad. Om det finns skäl för det ska rättens ordförande få besluta om undantag.

Bättre ordning vid sammanträden

Det är rättens ordförande som ansvarar för ordningen vid rättens sammanträden (5 kap. 9 § första stycket rättegångsbalken). Regeringen konstaterar att det finns synpunkter på ordförandenas sätt att hålla ordning. En del domare har uppfattats som passiva vid störande eller olämpliga beteenden i rättssalen och de åtgärder som vidtagits upplevs inte alltid som ändamålsenliga. Ett exempel är upprepade tillsägelser som inte får något resultat.

Regeringen anser att rättens ordförande bör få ett tydligare ansvar för ordningen vid rättens sammanträden. I linje med detta anser regeringen att rättens ordförande bör få större möjlighet att själv besluta i ordningsfrågor. Regeringen föreslår att rättens ordförande, i stället för rätten, ska få besluta om

- utvisning av en part eller åhörare när det kan antas att en förhörsperson av rädsla inte fritt berättar sanningen eller när personen utsätts för påtryckningar eller hindras i sin berättelse

- deltagande genom videokonferens eller per telefon, om frågan uppkommer under ett sammanträde
- användning av sidosal vid platsbrist, om frågan uppkommer under ett sammanträde
- förbud mot ljudupptagning och ljudöverföring under förhör
- all närvaro vid sammanträde inom stängda dörrar.

Regeringen föreslår också lagändringar som ger rättens ordförande möjlighet att besluta om effektivare åtgärder mot störningar och olämpligt uppträdande under rättens sammanträde. Bland annat utvidgas möjligheten att utvisa personer från rättssalen.

Förvaltningsprocess och handläggning av domstolsärenden

Regeringens förslag innebär att de nya och ändrade reglerna i rättegångsbalken om ordning och säkerhet i domstol även ska vara tillämpliga i förvaltningsprocessen och vid handläggning av domstolsärenden.

Effektivare säkerhetskontroll

En säkerhetskontroll får genomföras i en domstol om en sådan kontroll behövs för att begränsa risken för att det i en domstolslokal eller i andra lokaler som används vid domstolsförhandling begås brott som innebär allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller för omfattande förstörelse av egendom (1 § lagen [1981:1064] om säkerhetskontroll i domstol). Säkerhetskontrollen beslutas av domstolens chef eller en lagfaren domare som domstolens chef delegerat beslutanderätten till. En säkerhetskontroll omfattar som huvudregel de personer som har kallats att närvara vid ett sammanträde och övriga besökare till de lokaler som omfattas av beslutet om säkerhetskontroll. En säkerhetskontroll omfattar emellertid inte domstolens anställda, nämndemän och andra som finner sig i berörda lokaler när de utövar allmän tjänst eller offentliga uppdrag.

Regeringen konstaterar att det inträffar allvarliga händelser i landets domstolar och nämner som ett exempel sprängdådet i entrén till Malmö tingsrätts lokaler hösten 2014. Dessutom hittas många farliga och olämpliga föremål vid säkerhetskontrollerna. Såväl Domstolsverket som flera domstolar har framfört önskemål om att säkerhetskontrollen bör vara mer omfattande än i dag och att färre personer ska undantas från en sådan kontroll.

Regeringens förslag innebär att undantaget från säkerhetskontroll begränsas till domstolens anställda och nämndemän samt de åklagare, advokater, poliser och ordningsvakter som i tjänsten finner sig i domstolens lokaler. Även de personer som är anhållna, häktade eller intagna i kriminalvårdsanstalt samt de som ombesörjer transporten av dessa personer undantas. Förslaget innebär att rättsliga biträden som inte är advokater, tolkar, processförare och andra anställda vid Polismyndigheten inte generellt är undantagna från säkerhetskontrollen.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1 begärs att regeringen ska ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram ett ackrediteringssystem för journalister i syfte att dessa ska få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under rättegången. I samma motion yrkande 2 begärs att ackrediterade journalister ska undantas från bestämmelserna om sidorum och elektronisk utrustning. Motionärerna anför att journalisternas närvaro i den aktuella rättssalen i stället för i en sidosal effektivt kan motverka spridning av missuppfattningar eller rena konspirationsteorier. Motionärerna anför även att kravet på att elektronisk utrustning ska vara avstängd och undanstoppad kommer att innebära att journalisternas arbete försvåras. Förslagen kan därmed leda till att allmänhetens rätt till insyn i rättsprocesser försämras.

I yrkande 3 samma motion begärs att riksdagen ska avslå förbudet mot att fotografera in i domstolen. Motionärerna anför att ett utvidgat fotograferingsförbud riskerar att öppna upp för fler inskränkningar i rätten att fotografera i och omkring domstolsbyggnader i framtiden, vilket inte är en önskvärd inriktning.

I kommittémotion 2018/19:3060 av Adam Marttinen m.fl. (SD) anförs att ett absolut förbud mot elektronisk utrustning med kamerafunktion i rättssalar bör införas. Motionärerna anför att det att endast reglera att utrustning med kamerafunktion ska vara avstängd och undanstoppad inte hindrar att någon vid ett kortare tillfälle synliggör en avstängd mobiltelefon vilket kan uppfattas av en målsägande som att bilder tas och då påverka dennas deltagande negativt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns ett behov av att förbättra ordningen och säkerheten i domstolarna. En trygg och säker miljö ökar t.ex. viljan hos målsäganden och vittnen att medverka i förhandlingar. Samtidigt är det nödvändigt för förtroendet för domstolarna att rättskipningen utövas i så öppna former som möjligt. De nu föreslagna åtgärderna kan enligt utskottet förväntas bidra till en stärkt ordning och säkerhet i domstolarna utan att annat än i begränsad omfattning påverka möjligheten att rapportera från rättegångar. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag om stärkt ordning och säkerhet i domstolar och avstyrker alltså motion 2018/10:3053 (V) yrkande 3 om att avslå propositionen i den del som gäller ett förbud mot att fotografera in i rättssalen. Utskottet anser i denna del att förbudet inte påverkar mediernas möjlighet att rapportera från rättegångar på andra sätt än med bilder inifrån rättssalen och delar regeringens uppfattning att åtgärden framstår som proportionerlig i förhållande till de problem som har uppmärksamats.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom det initiativ som efterfrågas i motion 2018/19:3060 (SD) om ett totalförbud mot elektronisk utrustning i rättssalar. Utskottet delar regeringens bedömning att ett absolut

förbud mot att ta in elektronisk utrustning skulle få alltför stora praktiska konsekvenser. Motionsyrkandet avstyrks därför.

När det slutligen gäller de tillkännagivanden som efterfrågas i 2018/10:3053 (V) yrkandena 1 och 2 om ett ackrediteringssystem för journalister för att dessa ska få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under rättegångar samt undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning anser utskottet att det inte framkommit något som ger anledning för riksdagen att ställa sig bakom dessa motionsyrkanden. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att regeringens förslag innehåller en möjlighet till undantag från beslutet att åhörarna ska hänvisas till en sidosal. Som framgår av propositionen görs när sidosal används i praktiken ofta undantag för vissa personer, bl.a. representanter för massmedierna. Möjlighet till undantag finns även när det gäller regeln om elektronisk utrustning. Regeringen uttalar att särskild betydelse vid bedömningen bör tillmätas sådana omständigheter som att det behövs elektronisk utrustning för rapportering som sker som ett led i nyhetsförmedling. Det kan t.ex. gälla publicering i ett grundlagsskyddat medium eller i något annat sammanhang av samhällligt intresse. Utskottet avstyrker således motionsyrkandena.

Reservationer

1. Förbud mot fotografering in i rättssalen, punkt 1 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag/vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i rättegångsbalken i de delar det avser 5 kap. 9 b §.

Därmed bifaller riksdagen motion 2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3 och avslår proposition 2018/19:81 i denna del.

Ställningstagande

Säkerheten i domstolarna är viktig. Det är viktigt att såväl de som arbetar inom rättsväsendet som de som deltar i domstolsförhandlingar känner sig säkra. Jag välkomnar därför de flesta av de förslag som regeringen nu lagt fram. När det gäller vissa av förslagen anser jag dock att de riskerar att minska allmänhetens insyn i domstolsförhandlingar. Det gäller främst att förbudet mot att fotografera i rättssalen utvidgas till att omfatta även fotografering in i rättssalen. Ett flertal remissinstanser avstyrker eller är negativa till förslaget att förbjuda fotografering in i rättssalen bl.a. med hänvisning till att det utgör ett betydande ingrepp i yttrande- och informationsfriheten som gör det svårare för allmänheten att få en inblick i hur det ser ut i rättssalen.

Jag är också kritisk till denna del av regeringens förslag främst ur ett offentlighetsperspektiv. En utvidgning av fotograferingsförbudet riskerar att öppna upp för fler inskränkningar i rätten att fotografera i och omkring domstolsbyggnader i framtiden. Enligt min mening är det inte en önskvärd utveckling.

Riksdagen bör därför avslå propositionen i den del som avser förslaget om att förbjuda fotografering in i rättssalen. Detta bör riksdagen besluta.

2. Ackreditering av journalister, punkt 3 (V)

av Linda Westerlund Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

När det gäller förslaget att utöka möjligheten för rätten att låta åhörarna följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en sidosal har ett flertal remissinstanser invänt att det innebär minskad öppenhet och att ett undantag för grundlagsskyddade medier bör komma till uttryck i lagtexten. Regeringen konstaterar att redan enligt den nuvarande ordningen kan åhörare som inte får plats i rättssalen behöva hänvisas till en sidosal och därifrån följa sammanträdet genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Eftersom överföring med både ljud och bild garanteras enligt utredningens förslag delar inte regeringen remissinstansernas uppfattning om att en utvidgad möjlighet till sidosal skulle begränsa möjligheten till öppenhet och insyn i processen. Jag är positiv till att sidosal ska kunna användas i de situationer som räknas upp ovan. Dock anser jag att journalister även fortsättningsvis bör ha möjlighet att bevaka rättegången i rättssalen, utom möjligen vid platsbrist. Ett viktigt skäl är att vi ser att journalisters närvaro i rättegångssalen i stället för i en sidosal effektivt kan motverka att missuppfattningar eller rena konspirationsteorier sprids.

Regeringen föreslår vidare att elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättssalen och som kan störa ordningen eller användas för att ta upp bild som huvudregel ska vara avstängd och undanstoppad. Om det finns skäl för det ska rättens ordförande få besluta om undantag. Flera remissinstanser anser att förslaget riskerar att begränsa journalisters möjligheter att utföra sitt arbete. De anser att det inte är tillräckligt att förlita sig på att ordföranden ska besluta om undantag för medier utan att det bör komma till uttryck i lagtext. Regeringen anför att den föreslagna regleringen inte specifikt riktas mot anskaffande för publicering i grundlagsskyddade medier och att det även med en reglering som innebär att åhörarnas elektroniska utrustning ska vara avstängd och undanstoppad är möjligt att anteckna vad som sägs och meddela det vidare för publicering i grundlagsskyddade medier. Det ska även vara tillåtet att använda utrustning som enbart tar upp ljud och på så vis spela in det som sägs vid ett sammanträde och förmedla det vidare. Jag anser att förslaget om att elektronisk utrustning ska vara avstängd och undanstoppad oundvikligen kommer att innebära att journalisternas arbete försvåras. Möjligheterna till direktrapportering från en rättegång inskränks avsevärt, vilket strider mot offentlighetsprincipen.

För att förslagen inte ska leda till att allmänhetens rätt till insyn i rättsprocesser försämrats behöver någon form av garantier finnas för att journalister ska ha lika goda möjligheter att rapportera från rättegångar i framtiden som de har i dag. Av skäl som regeringen lyfter fram i propositionen, bl.a. när det gäller titeln journalist och andra gränsdragningar, är det dock svårt att utforma ett särskilt undantag för just journalister. En möjlig väg framåt vore

att i stället utforma ett system där journalister, oavsett om de är frilansare eller anställda, kan ansöka om en särskild typ av ackreditering i syfte att få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under förhandlingen. På så vis blir det tydligt för domstolen vilka personer som kan följa rättegången i rättegångssalen trots befarade ordningsstörningar alternativt vilka personer som kan stanna kvar i rättegångssalen om vissa måste förvisas till en sidosal under en pågående rättegång. Det blir även tydligt vilka personer som har rätt att använda elektronisk utrustning inne i rättegångssalen, vilket borde underlätta för ordföranden. Till exempel finns det ett system för ackreditering av journalister i riksdagen som kan användas som utgångspunkt.

Jag anser att regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram ett ackrediteringssystem för journalister. De ackrediterade journalisterna ska få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under rättegången. Regeringen bör vidare återkomma med förslag om att ackrediterade journalister ska undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning.

3. Totalförbud mot elektronisk utrustning, punkt 4 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Richard Jomshof (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3060 av Adam Marttinen m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi anser att ett totalförbud mot elektronisk utrustning som kan ta bilder eller filma ska gälla i rättssalar.

Samtliga personer som deltar i en domstolsförhandling kan påverkas av att åhörare använder en kamera under en förhandling. Att endast reglera att utrustning med kamerafunktion ska vara avstängd och undanstoppad hindrar inte att någon vid ett kortare tillfälle synliggör en avstängd mobiltelefon, vilket kan uppfattas av en målsägande som att bilder tas och då påverka målsäganden negativt i hans eller hennes medverkan.

Genom ett totalförbud mot att ta med sådan teknisk utrustning in i rättssalen skulle vi få en tillförlitlig garanti som ger trygghet åt deltagare i förhandlingar och som reducerar risken för ordningsstörningar med sådan teknisk utrustning.

I remissvaren förordar Varbergs tingsrätt ett absolut förbud mot elektronisk utrustning i rättssalar. Regeringens skäl för att inte förorda ett absolut förbud är att det skulle innebära praktiska konsekvenser, som exempelvis förseningar

vid in- och utpassering när utrustning som inte får tas med in ska identifieras, förvaras och lämnas tillbaka. Vi anser att det är ett mindre problem som går att lösa. I många rättssalar finns larmbågar där elektronisk utrustning separeras vid kontroller, och låsbara skåp i anslutning till rättssalar skulle kunna användas för att lämna ifrån sig utrustning där ingen särskild procedur kräver personell uppmärksamhet när personer ska ta tillbaka sin utrustning efter en rättegång. Sammantaget anser vi att fördelarna med ett absolut förbud mot elektronisk utrustning i rättssalar överväger nackdelarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:81 Stärkt ordning och säkerhet i domstol:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Följdmotionerna

2018/19:3053 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram ett ackrediteringssystem för journalister i syfte att de ska få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under rättegången och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att ackrediterade journalister ska undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen avslår propositionen i den del som avser förslaget om ett förbud mot fotografering in i rättssalen.

2018/19:3060 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot elektronisk utrustning med kamerafunktion i rättssalar och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken
dels att 5 kap. 3, 9, 10 och 12 §§, 9 kap. 5 § och 36 kap. 18 § ska ha
 följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 5 kap. 9 a–9 d §§, 13–15 §§
 och 9 kap. 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

3 §

Vid förhandling inom stängda dörrar må efter medgivande av rättens ordförande tjänsteman vid domstolen så ock den som för sin utbildning tjänstgör vid denna vara närvarande. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan förhandling.

Rättens ordförande får tillåta att en anställd vid domstolen, eller någon som tjänstgör där i utbildningssyfte, får närvara vid ett sammanträde som hålls inom stängda dörrar. Om det finns särskilda skäl, får ordföranden tillåta även andra att närvara vid ett sådant sammanträde.

9 §¹

Det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och att meddela de ordningsregler som behövs. Ordföranden får utvisa den som stör förhandlingen eller på annat sätt uppträder otillbörligt. Ordföranden får också begränsa antalet åhörare i rättssalen för att undvika trängsel.

Rättens ordförande ska upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och besluta de ordningsregler som behövs. Ordföranden får också begränsa antalet åhörare i rättssalen för att undvika trängsel.

En bildupptagning i eller en bildöverföring från rättssalen får ske endast om det följer av lag. Rätten får förbjuda annans ljudupptagning eller ljudöverföring under ett förhör, om det kan antas att upptagningen eller överföringen besvärar den som hörs i sådan grad att det blir till men för utredningen.

¹ Senaste lydelse 2005:683 (jfr 2007:636).

Om någon som har utvisats tränger sig in i rättssalen eller om någon i övrigt inte lyder en tillsägelse som har meddelats för att upprätthålla ordningen, får rätten besluta att han eller hon omedelbart skall häktas och kvarbli i häkte så länge sammanträdet pågår, dock inte längre än tre dagar

Om säkerhetskontroll i domstol finns särskilda föreskrifter.

Det finns särskilda föreskrifter om säkerhetskontroll i domstol.

9 a §

Rättens ordförande får från rättssalen utvisa den som stör ett sammanträde eller på något annat sätt uppträder olämpligt.

En part som utvisas ska om möjligt få följa sammanträdet genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Om detta inte kan ske, ska det som inträffar vid sammanträdet återges i den omfattning som behövs när parten åter är närvarande. Parten ska få möjlighet att ställa frågor till en person som hörs i partens frånvaro.

Om en åhörare återvänder till rättssalen efter att ha utvisats eller i övrigt inte rättar sig efter en tillsägelse av ordföranden, får ordföranden besluta att åhöraren ska avvisas från domstolens lokaler eller de andra lokaler som används vid sammanträdet.

Om ordföranden inte bestämmer något annat, upphör ett beslut om utvisning att gälla när sammanträdet har avslutats och ett beslut om avvisning när sammanträdet har avslutats för dagen.

9 b §

Vid rättens sammanträden är det förbjudet att med tekniskt hjälpmedel ta upp bild i eller in i rättssalen, om inte något annat följer av lag.

Förbudet hindrar inte att domstolen tar upp bild i rättssalen

när domstolens överfallsalarm har utlöst.

9 c §

Rättens ordförande får förbjuda ljudupptagning eller ljudöverföring som görs av någon annan än rätten under ett förhör, om det kan antas att upptagningen eller överföringen besvärar den som hörs i sådan grad att det påverkar utredningen negativt.

9 d §

Elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättsalen och som kan störa ordningen eller användas för att ta upp bild ska vara avstängd och undanstoppad. Om det finns skäl för det får rättens ordförande besluta om undantag.

10 §²

Parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättsalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att en part eller annan som avses i första stycket i stället skall delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som skall delta i sammanträdet måste infinna sig i rättsalen, och

2. om någon som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättsalen.

Den som ska delta i ett sammanträde inför rätten ska infinna sig i rättsalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att den som ska delta i ett sammanträde ska delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Rättens ordförande får besluta i frågan om den uppkommer under ett sammanträde.

Vid bedömningen av om det finns skäl för ett deltagande genom ljudöverföring eller ljud- och

² Senaste lydelse 2005:683 (jfr 2007:636).

bildöverföring ska rätten, eller rättens ordförande, särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som ska delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen,

2. om någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla för att vara närvarande i rättssalen,

3. om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar, och

4. om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

Ett deltagande enligt andra stycket får inte ske, om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring *skall* anses ha inställt sig inför rätten.

Ett deltagande enligt andra stycket får inte ske om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring *ska* anses ha inställt sig inför rätten.

12 §³

Rätten *skall* se till att de, som *skall* delta i ett sammanträde och som inte *kan* beredas plats i rättssalen, kan följa sammanträdet genom en ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål (sidosal).

Rätten får även låta åhörare som inte *kan* beredas plats i rättssalen följa sammanträdet genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring i en sidosal.

Bestämmelserna i 9 § skall tillämpas också i fråga om en sidosal.

Rätten *ska* se till att de som *ska* delta i ett sammanträde och som inte *får* plats i rättssalen, kan följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål (sidosal).

Rätten får även låta åhörare som inte *får* plats i rättssalen följa sammanträdet genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring i en sidosal.

Rättens ordförande får besluta att sidosal ska användas om frågan uppkommer under ett sammanträde.

13 §

Om det finns skäl för det får rätten besluta att samtliga åhörare ska följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en sidosal. Rättens ordförande får besluta i

³ Senaste lydelse 2005:683 (jfr 2007:636).

frågan om den uppkommer under ett sammanträde.

Vid bedömningen av om det finns skäl för ett beslut om sidosal ska rätten, eller rättens ordförande, särskilt beakta

1. om det kan antas att åhörarna kommer att störa sammanträdet eller på något annat sätt uppträda olämpligt i rättssalen,

2. om någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla på grund av åhörarnas närvaro,

3. om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar av åhörarna, och

4. om det är nödvändigt av säkerhetsskäl.

Om det finns särskilda skäl får åhörare undantas från ett beslut om sidosal.

14 §

Bestämmelserna i 9–9 d §§ ska tillämpas också i fråga om en sidosal.

15 §

Om rättens ordförande vid ett sammanträde är förhindrad att upprätthålla ordningen enligt 9 § på grund av rättssalens utformning eller för att en sidosal används, får en polisman eller ordningsvakt ges i uppdrag att utföra den uppgiften. Innan en polisman ges ett sådant uppdrag, ska samråd ske med Polismyndigheten.

Uppdraget får inte omfatta

1. avvisning av en åhörare enligt 9 a § tredje stycket,

2. förbud mot ljudupptagning eller ljudöverföring enligt 9 c §,

3. beslut om undantag från skyldigheten att ha elektronisk utrustning avstängd och undanstoppad enligt 9 d §, eller

4. andra uppgifter som bör utföras av en lagfaren domare.

Om en polisman eller ordningsvakt har beslutat om utvisning enligt 9 a § första stycket ska han eller hon skyndsamt anmäla det till ordföranden som snarast ska pröva frågan.

9 kap.

5 §⁴

Den som vid ett sammanträde inför rätten stör förhandlingen, bryter mot en ordningsregel eller ett förbud, som har meddelats med stöd av 5 kap. 9 §, *eller tar upp eller överför bild i strid mot 5 kap. 9 § andra stycket* döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

Första stycket *skall* tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i 5 kap. 12 §.

Den som vid ett sammanträde inför rätten stör förhandlingen *eller* bryter mot en ordningsregel eller ett förbud som har meddelats med stöd av 5 kap. 9 *eller 9 c §* döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i *en* rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

Första stycket *ska* tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i 5 kap. 12 *eller 13 §*.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

5 a §

Den som tar upp bild i strid med 5 kap. 9 b § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Första stycket *ska* tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i 5 kap. 12 *eller 13 §*.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

36 kap.

18 §⁵

Rätten får besluta att en part eller en åhörare inte får *vara närvarande vid ett vittnesförhör*

1. om det *finns anledning* att anta att vittnet av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av partens eller åhörarens närvaro, *eller*

Rättens *ordförande* får besluta att en part eller en åhörare inte får *närvara i rättssalen*

1. om det *kan antas* att ett vittne av rädsla eller *någon* annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av partens eller åhörarens närvaro,

⁴ Senaste lydelse 2005:683 (jfr 2007:636).

⁵ Senaste lydelse 2005:683 (jfr 2007:636).

2. om parten eller åhöraren *hindrar vittnet i hans eller hennes berättelse genom att falla honom eller henne i talet eller på annat sätt.*

När en vittnesberättelse enligt första stycket lämnas i en parts frånvaro, skall parten om möjligt få följa förhöret genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring. Om detta inte kan ske, skall vittnesberättelsen återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Parten skall beredas tillfälle att ställa frågor till vittnet.

2. om parten eller åhöraren *utsätter ett vittne för påtryckningar, eller*

3. om parten eller åhöraren *genom att avbryta eller på något annat sätt hindrar ett vittne i hans eller hennes berättelse.*

Om det finns särskilda skäl får ordföranden under de förut-sättningar som anges i första stycket 1 eller 2 besluta att en åhörare ska avvisas från domstolens lokaler eller de andra lokaler som används vid sammanträdet.

När ett sammanträde hålls i en parts frånvaro enligt första stycket, ska parten om möjligt få följa sammanträdet genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Om detta inte kan ske, ska det som inträffar vid sammanträdet återges i den omfattning som behövs när parten åter är närvarande. Parten ska få möjlighet att ställa frågor till ett vittne som hörs i partens frånvaro.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §¹

Mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år *skall*, om målet avser brott på vilket fängelse kan följa, *såvitt* möjligt sättas ut till handläggning *i sådan ordning* att målet inte *tilldrar* sig uppmärksamhet.

Om offentlighet vid förhandling i mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år är till uppenbar olägenhet *till följd* av den uppmärksamhet den tilltalade kan antas bli föremål för, *får rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar*. *Anser* rätten att ett sådant *förordnande* bör meddelas och *är också* någon som har fyllt tjuugoett år tilltalad i målet *skall* rätten, *om det kan ske utan att utredningen avsevärt försvåras*, handlägga åtalet mot den som är under tjuugoett år som ett särskilt mål.

Även om beslut meddelas enligt andra stycket *får rätten medge* att den tilltalades anhöriga, *liksom annan* vars närvaro kan väntas bli till nytta, *får* närvara vid handläggningen.

I mål mot den som inte har fyllt arton år *skall* tingsrätten hålla huvudförhandling även om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter.

Mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år *ska*, om målet avser brott på vilket fängelse kan följa, *om* möjligt sättas ut till handläggning *på ett sådant sätt* att målet inte *drar till sig* uppmärksamhet.

Rätten får i mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år *besluta att målet ska handläggas inom stängda dörrar*, *om offentlighet vid förhandlingen* är till uppenbar olägenhet *på grund* av den uppmärksamhet den tilltalade kan antas bli föremål för. *Om rätten anser* att ett sådant *beslut* bör meddelas och *om* någon som har fyllt tjuugoett år *också är* tilltalad i målet, *ska* rätten handlägga åtalet mot den som är under tjuugoett år som ett särskilt mål, *om det kan ske utan att utredningen avsevärt försvåras*.

Även om beslut meddelas enligt andra stycket *får rättens ordförande tillåta* att den tilltalades anhöriga *och andra* vars närvaro kan väntas bli till nytta *får* närvara vid handläggningen.

I mål mot den som inte har fyllt arton år *ska* tingsrätten hålla huvudförhandling även om det inte finns anledning att döma till *någon* annan påföljd än böter.

¹ Senaste lydelse 2005:691 (jfr 2007:636).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

3 Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Härigenom föreskrivs i fråga om förvaltningsprocesslagen (1971:291) dels att 16 och 38 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 38 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §¹

I fråga om offentlighet och ordning vid muntlig förhandling gäller 5 kap. 1–5, 9 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten *förordna* att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I fråga om offentlighet och ordning vid *en* muntlig förhandling gäller 5 kap. 1–5, 9–9 d och 12–15 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten *besluta* att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att läggas fram *en* uppgift, för vilken *det* hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

38 §²

Den som vid muntlig förhandling stör förhandlingen eller *fotograferar i rättssalen* eller bryter mot föreskrift eller förbud, som har meddelats med stöd av 16 §, jämfört med 5 kap. 9 § rättegångsbalken, döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i skrivelse till rätten uttalar sig otillbörligt.

Den som vid *en* muntlig förhandling stör förhandlingen eller bryter mot *en* föreskrift eller *ett* förbud som har meddelats med stöd av 16 §, jämfört med 5 kap. 9 *eller* 9 c § rättegångsbalken, döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i *en* skrivelse till rätten uttalar sig otillbörligt.

Första stycket ska tillämpas också i fråga om en sidosal som används i enlighet med vad som föreskrivs i 16 § och 5 kap. 12 eller 13 § rättegångsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

38 a §

Den som tar upp bild i strid med 16 § jämfört med 5 kap. 9 b §

¹ Senaste lydelse 2009:409.

² Senaste lydelse 1991:298.

rättegångsbalken döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Första stycket ska tillämpas också i fråga om en sidosal som används i enlighet med vad som föreskrivs i 16 § och 5 kap. 12 eller 13 § rättegångsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Säkerhetskontroll beslutas av domstolens chef eller någon annan lagfaren domare som han eller hon har delegerat beslutanderätten till. *Ska* säkerhetskontroll genomföras med anledning av en viss förhandling, får den även beslutas av rätten.

Innan säkerhetskontroll beslutas ska samråd ske med Polismyndigheten och, om *kontroll* ska genomföras med anledning av en viss förhandling i brottmål, med åklagaren. Samråd behöver dock inte ske om det är uppenbart obehövt.

Ett beslut om säkerhetskontroll ska avse viss tid, dock längst *tre* månader, eller en viss förhandling. I beslutet ska det anges vilka lokaler som kontrollen ska omfatta.

Säkerhetskontroll beslutas av domstolens chef eller någon annan lagfaren domare som han eller hon har delegerat beslutanderätten till. *Om en* säkerhetskontroll *ska* genomföras med anledning av en viss förhandling, får den även beslutas av rätten.

Innan *en* säkerhetskontroll beslutas ska samråd ske med Polismyndigheten och, om *kontrollen* ska genomföras med anledning av en viss förhandling i brottmål, med åklagaren. Samråd behöver dock inte ske om det är uppenbart obehövt.

Ett beslut om säkerhetskontroll ska avse *en* viss tid, dock längst *sex* månader, eller en viss förhandling. I beslutet ska det anges vilka lokaler som kontrollen ska omfatta.

3 §³

En säkerhetskontroll omfattar dem som har kallats att närvara vid en förhandling och övriga besökare till de lokaler som beslutet om säkerhetskontroll avser. *Kontrollen omfattar dock inte domstolens anställda eller nämndemän och andra som infinner sig i berörda lokaler när de utövar allmän tjänst eller offentligt uppdrag och inte heller advokater. Om det finns särskilda skäl får den som enligt 2 § får besluta om den aktuella säkerhetskontrollen undanta andra*

En säkerhetskontroll omfattar dem som har kallats att närvara vid en förhandling och övriga besökare till de lokaler som beslutet om säkerhetskontroll avser.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2001:180.

² Senaste lydelse 2014:645.

³ Senaste lydelse 2012:325.

personer från kontrollen eller besluta att personer som annars skulle vara undantagna ska omfattas av denna.

Kontrollen omfattar inte domstolens anställda eller nämndemän och inte heller åklagare, advokater, polismän eller ordningsvakter som i tjänsten finner sig i berörda lokaler. Kontrollen omfattar inte heller personer som är anhållna, häktade eller intagna i kriminalvårdsanstalt och dem som ombesörjer transporten av dessa personer. Om det finns särskilda skäl, får den som enligt 2 § beslutar om säkerhetskontrollen undanta andra personer från kontrollen eller besluta att personer som annars skulle vara undantagna ska omfattas av den.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård¹

dels att 37 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 37 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §²

Muntlig förhandling hålls på sjukvårdsinrättningen, om inte särskilda skäl talar för något annat. Patienten *skall* vara närvarande vid förhandlingen, om det är möjligt med hänsyn till *hans* psykiska tillstånd. Patientens stödperson har rätt att närvara vid förhandlingen och *skall* om möjligt underrättas om den. Chefsöverläkaren *skall* höras vid förhandlingen, om det inte är uppenbart obehövligt.

En muntlig förhandling hålls på sjukvårdsinrättningen, om inte *patienten* deltar genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring enligt 14 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) eller särskilda skäl talar för något annat. Patienten *ska* vara närvarande vid förhandlingen, om det är möjligt med hänsyn till *patientens* psykiska tillstånd. Patientens stödperson har rätt att närvara vid förhandlingen och *ska* om möjligt underrättas om den. Chefsöverläkaren *ska* höras vid förhandlingen om det inte är uppenbart obehövligt.

Om det inte är uppenbart obehövligt, *skall* förvaltningsrätten i ett mål enligt denna lag höra lämplig sakkunnig vid *muntlig förhandling*. Vid förhandlingen får den sakkunnige, i syfte att få upplysning *rörande* omständigheter som är av betydelse för dennes uppgift, ställa frågor till chefsöverläkaren och patienten.

Om det inte är uppenbart obehövligt *ska* förvaltningsrätten i ett mål enligt denna lag höra *en* lämplig sakkunnig vid *den muntliga förhandlingen*. Vid förhandlingen får den sakkunnige, i syfte att få upplysning *om* omständigheter som är av betydelse för dennes uppgift, ställa frågor till chefsöverläkaren och patienten.

Om en patient som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten *förordna* att *han* *skall* hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Om en patient som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten *besluta* att *patienten* *ska* hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

¹ Lagen omtryckt 2008:415.

² Senaste lydelse 2009:809.

37 a §

Vid sjukvårdsinrättningen ska det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att en god säkerhet ska kunna tillgodoses vid en muntlig förhandling som hålls där enligt 37 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

Härigenom föreskrivs att 21 b § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 b §

I fråga om muntlig förhandling gäller bestämmelserna i 36 och 37 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. I fråga om mål enligt 10 a eller 10 b §§ skall dock 36 § och 37 § andra stycket nämnda lag inte tillämpas.

I fråga om muntlig förhandling gäller bestämmelserna i 36–37 a §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. I fråga om mål enligt 10 a eller 10 b § ska dock 36 § och 37 § andra stycket nämnda lag inte tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

¹ Lagen omtryckt 2008:416.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden

Härigenom föreskrivs att 21 och 43 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹

I fråga om offentlighet och ordning m.m. vid ett sammanträde tillämpas 5 kap. 1–5 och 9–12 §§ rättegångsbalken.

Under sammanträdet *skall* det föras anteckningar om vad som förekommer vid detta när det gäller yrkanden, medgivanden, bestridanden, åberopanden, invändningar och erkännanden samt om den utredning som läggs fram vid sammanträdet. *Har* sammanträdet begränsats enligt 13 §, *skall* även det antecknas.

I fråga om dokumentation av berättelser som lämnas i bevissyfte och av syn tillämpas 6 kap. 6 och 6 a §§ rättegångsbalken.

I fråga om offentlighet och ordning m.m. vid ett sammanträde tillämpas 5 kap. 1–5 och 9–15 §§ rättegångsbalken.

Under sammanträdet *ska* det föras anteckningar om vad som förekommer vid detta när det gäller yrkanden, medgivanden, bestridanden, åberopanden, invändningar och erkännanden samt om den utredning som läggs fram vid sammanträdet. *Om* sammanträdet *har* begränsats enligt 13 §, *ska* även det antecknas.

43 §

I fråga om straff för en förseelse under förfarandet och för brott mot tystnadsplikt som ålagts av domstolen tillämpas 9 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken.

I fråga om vite och hämtning tillämpas 9 kap. 7–10 §§ rättegångsbalken. Domstolen *skall* självmant ta upp frågor om ansvar för rättegångsförseelse och om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag.

I fråga om straff för en förseelse under förfarandet, *för brott mot förbudet att ta upp bild* och för brott mot tystnadsplikt som ålagts av domstolen tillämpas 9 kap. 5–6 §§ rättegångsbalken.

Domstolen *ska* självmant ta upp frågor om ansvar för rättegångsförseelse och om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

¹ Senaste lydelse 2005:707 (jfr 2007:636).

8 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer 18 kap. 8 a–8 c §§, och närmast före 18 kap. 8 a–8 c §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

Incidentrapportering

Incidentrapporter

8 a §

Utöver vad som följer av 8 § gäller sekretess hos domstol, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten för uppgift i en incidentrapport, om det kan antas att arbetet med ordningen och säkerheten i domstolens eller myndighetens verksamhet motverkas om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

8 b §

Sekretess enligt 8 a § hindrar inte att en domstol lämnar uppgiften till Domstolsverket.

Överföring av sekretess

8 c §

Om Domstolsverket får en uppgift som är sekretessreglerad i 8 a § från en domstol, blir 8 a § tillämplig på uppgiften också hos Domstolsverket.

19 §¹

Den tystnadsplikt som följer av 5–10 §§, 11 § första stycket, 12 och 13 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 5–8, 9 och 10 §§, 11 § första stycket och 12 och 13 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1–3 §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om kvarhållande av försändelse på befodringsföretag, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning på grund av beslut av domstol, undersökningsledare eller åklagare eller inhämtning av uppgifter enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Den tystnadsplikt som följer av 17 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om kvarhållande av försändelse på befodringsföretag, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning på grund av beslut av domstol eller åklagare.

Att den tystnadsplikt som följer av 1–3 §§ i vissa fall inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter utöver det som anges i andra stycket följer av 7 kap. 10, 12–18 §§, 20 § 3 och 22 § första stycket 1 och andra stycket tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § och 4 § första stycket 1 och andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

¹ Senaste lydelse 2018:1919.